

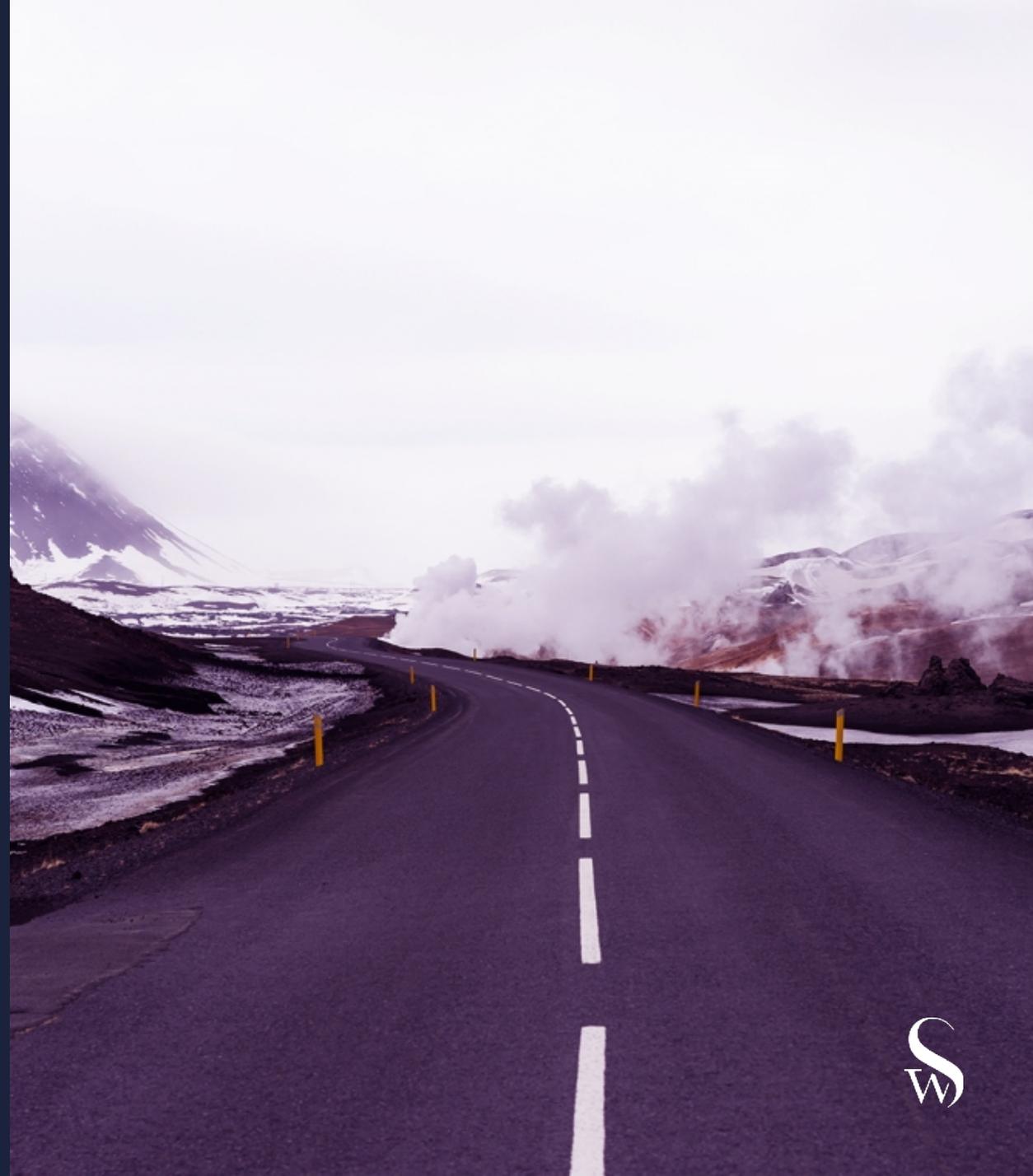
Riksintressen – Systematik och tillämpning

SYDSVENSKA MILJÖRÄTTSFÖRENINGEN 9/9-2020

RICKARD OLSEN OCH JAKOB EKESBO

Disposition

- Bakgrund
- 3 och 4 kap. MB - systematik
- Centrala rekvisit
- Genomgång av riksintressen enl. 3 kap. MB
- Konflikter mellan riksintressen
- Ny praxis – MÖD M 2288-19
- Exempel från verkligheten
- Avslutande reflektioner

Bakgrund

- 1947 – Regler om fysik riksplanering i byggnadslagstiftningen.
- 1960-talet – Ökat fokus för hushållning med landets mark- och vattenresurser.
- SOU 1971 och Prop. 1972:111 – Hushållning med mark och vatten.
 - Verksamhetsanknutna riktlinjer
 - Geografiska riktlinjer
- Naturresurslagen och PBL 1987
- Miljöbalken 1999 – 3 och 4 kap.

Hushållningsbestämmelsernas syfte

3 kap. 1 § Miljöbalken

”Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.”

Styr markanvändningen av vissa geografiska områden till ett särskilt ändamål.

Tillämpningsområde

Hushållningsbestämmelserna ska tillämpas i följande fall:

- tillståndsprövning enligt 9 och 11 kap. miljöbalken
- tillåtlighetsprövning av regeringen enligt 17 kap. miljöbalken.
- anmälan med anledning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken samt vid anmälan med anledning av vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken.
- samråd med anledning av arbetsföretag enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.
- beslut angående områdesskydd med mera enligt 7 kap. miljöbalken.
- planläggning som aktualiseras genom PBL.

Begreppet riksintresse

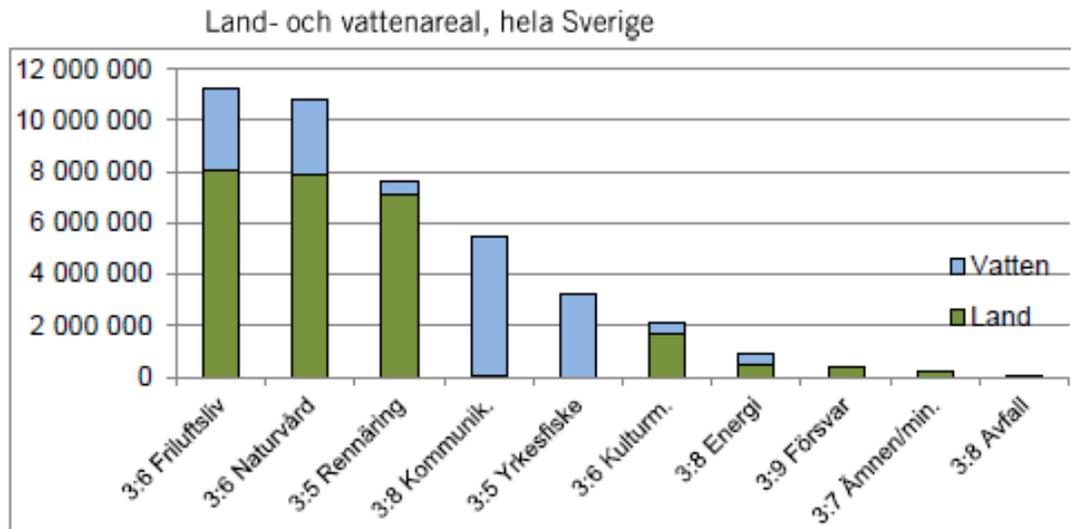
- Saknas legaldefinition och kriterier
- Förarbetena anger att ”*Riksintresseområden förutsätts vara områden som har sådana kvaliteter att de är av intresse för hela riket och skyddsvärdet för att ett sådant område ska vara så pass tydligt att gemene man kan förstå dess värde*”.
- Regleras i 3 och 4 kap. MB
- Riksintressen ska skyddas

3 och 4 kap. MB

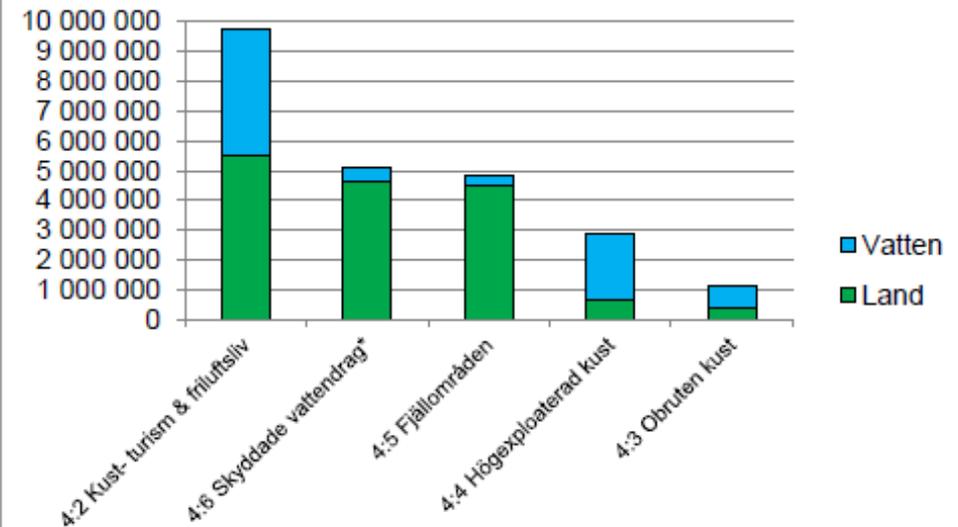
- 3 kap. miljöbalken beslutat av ansvarig sektorsmyndighet – ej rättsligt bindande!
- 4 kap. miljöbalken beslutat av riksdagen

Figur 8.2 Arealer för olika områden av riksintresse enligt 3kap. 5–9 §§ MB och deras fördelning på land och vatten (hektar)

Figur 8.1 Arealer för olika områden av riksintresse enligt 4 kap. 2–6 §§ och deras fördelning på land och vatten (hektar)

Land- och vattenareal, hela Sverige

Rekvisiten ”påtaglig skada” och ”så långt som möjligt”

- Påtaglig skada
 - ”Påtaglig skada kan uppstå om en åtgärd mer än obetydligt skadar de intressen som utgör grunden för intresset.”
 - Om åtgärden skulle innebära att området förlorar sin karaktär av riksintresse.
 - ”Bagatellartad påverkan” utesluts.
 - ”Bestående negativ inverkan på det aktuella intresset”.
 - ”Tillfälligt ... mycket stor negativ inverkan på detta”.
- Så långt som möjligt
 - Den avvägning som ska göras ska omfatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd som paragrafen ger.
 - Alternativa lokaliseringar ska beaktas och företagare kan ibland få vidkännas ökade kostnader för alternativ lokalisering, se prop. 1985/86:3 s. 123
 - OBS! – Om ett område utgör ett riksintresse ska det skyddas.

Vilka är då riksintressena i 3 kap?

- 3 kap. 5 § MB – Rennäring och yrkesfiske är riksintresse.
- 3 kap. 6 § MB – Kulturmiljövård, naturvård och friluftsliv.
- 3 kap. 7 § MB - Värdefulla ämnen och material.
- 3 kap. 8 § MB - Industri, energi och infrastruktur.
- 3 kap. 9 § MB - Totalförsvaret.

Konfliktlösning enligt 3 kap. MB

Fem sorters konflikter kan uppstå i 3 kap. MB

- De fall som endast omfattar 3 kap. 1 § MB
- De fall som avser ämnen som behandlas i 2 – 9 §§ MB utan att beröra riksintressen.
- De fall där endast ett riksintresse i 3 kap. berörs.
- De fall med motstridiga intressen enligt 3 kap.
- De fall som berör flera riksintressen i kap. 3 respektive kap. 4 MB.

Fall som endast omfattar 3 kap. 1 §

- Exempel: Exploatering av ett område för bostäder som även är lämpat för ett framtida sjukhus.

Fall i 2 – 9 §§ MB utan att beröra riksintressen

- Exempel: En strategiskt viktig väg som ska etableras i ett ekologiskt känsligt område.
- Notera jordbruksmarkens särställning.

Fall där ett riksintresse berörs

- Exempel: En fiskodling ska etableras i ett utpekat friluftsområde.

Fall där flera riksintressen berörs

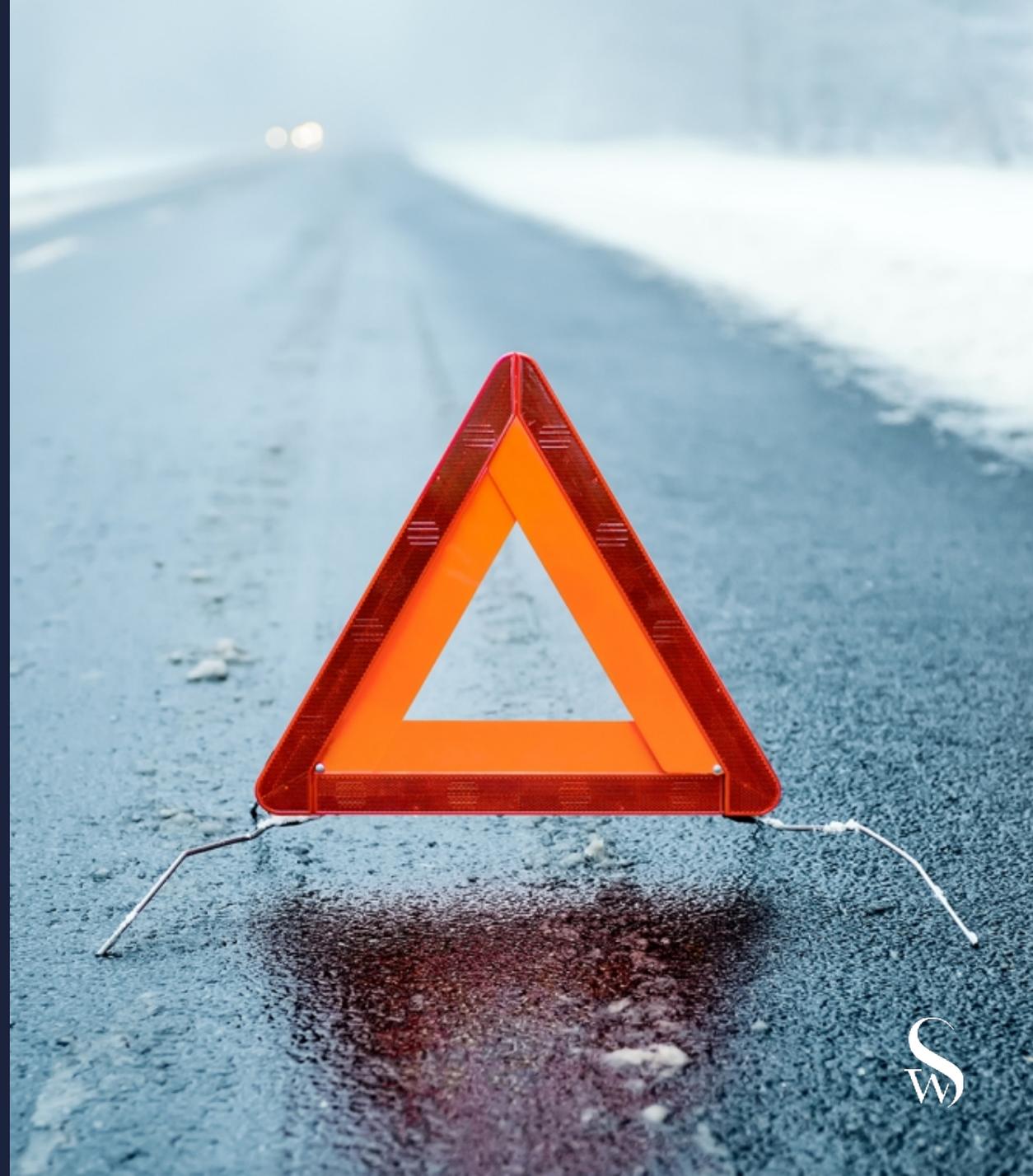
- Exempel: Ett område kan vara riksintresse för vägdragning, ledningsdragning och energitorvtäkt.

Fall där flera riksintresse i 3 och 4 kap. MB berörs

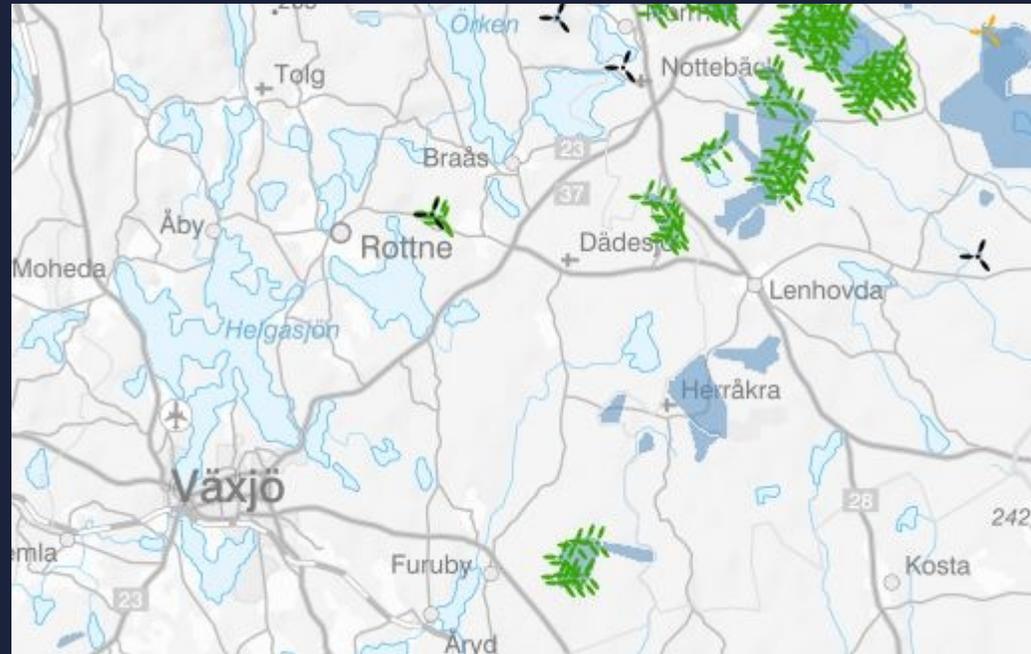
- Exempel: Skärgård utanför en tätort där en motorväg ska byggas.

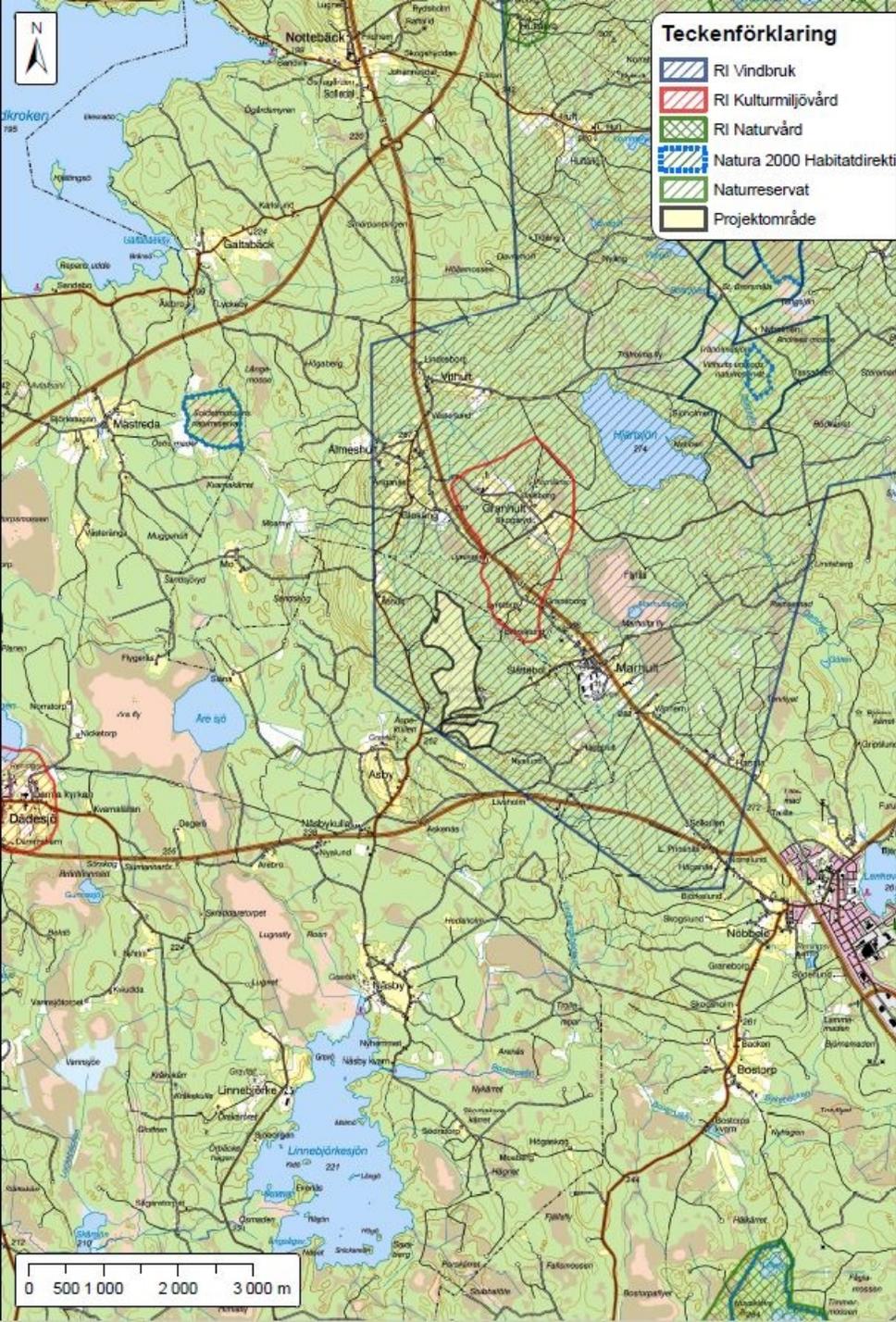
MÖD mål nr M 2288-19 den 20 maj 2020

- Bolaget sökte om tillstånd till en ny bergtäkt inom Maskaure samebys vinterbetesland.
- Aktuellt område var beläget öster om E4:an och inte utpekad som riksintresse för rennäringen.
- Nyckelområde i renbruksplanerna, 8 ha högkvalitativt renbete.
- Trång passage mellan täkten och vägen.
- Domstolen gjorde bedömningen att samebyn visat att området var sådan betydelse för rennäringen att det skulle skyddas enligt 3 kap. 5 § MB.
- Risk för oacceptabel påverkan = avslag

Praktiskt fall: Åshult, Karskruv och Marhult vindbruksparker

Flertalet motstående riksintressen, naturreservat och natura 2000 områden

Försvarets lågflygningsområde

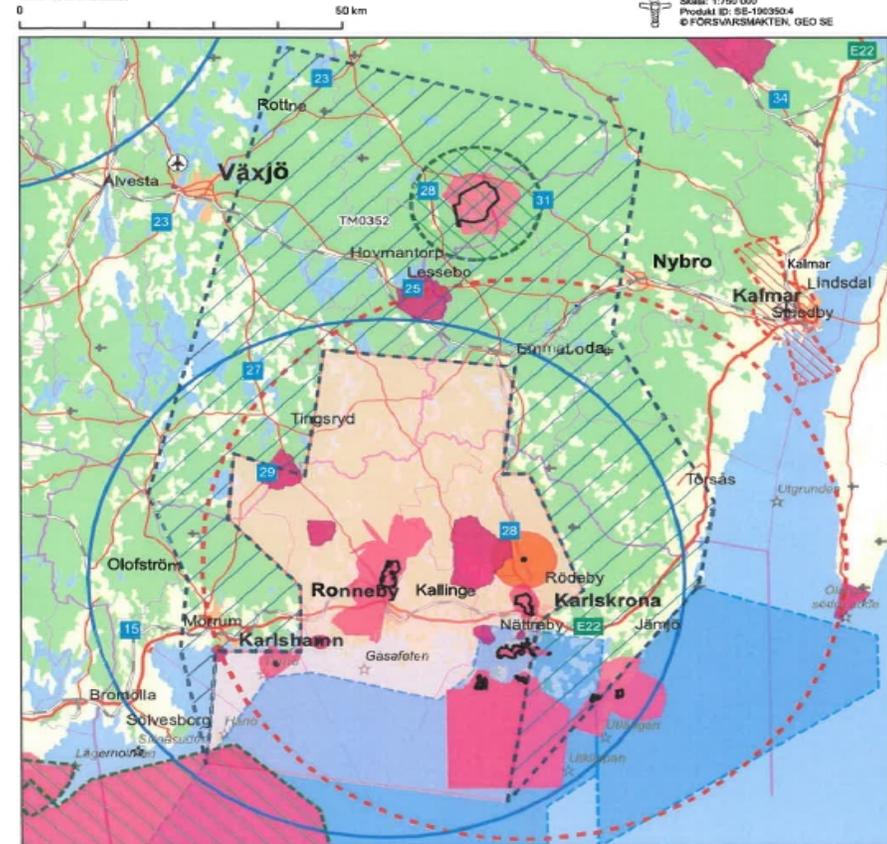
OMRÅDE AV BETYDELSE FÖR TOTALFÖRSVARETS MILITÄRA DEL LÅGFLYGNINGSOMRÅDE NORRA BLEKINGE - SÖDRA SMÅLAND - TM0352

Län: Blekinge, Kronoberg, Kalmar

För mer information om riksintresset
samt tillhörande påverkansområden,
se värdebeskrivningarna samt
www.forsvarsmakten.se

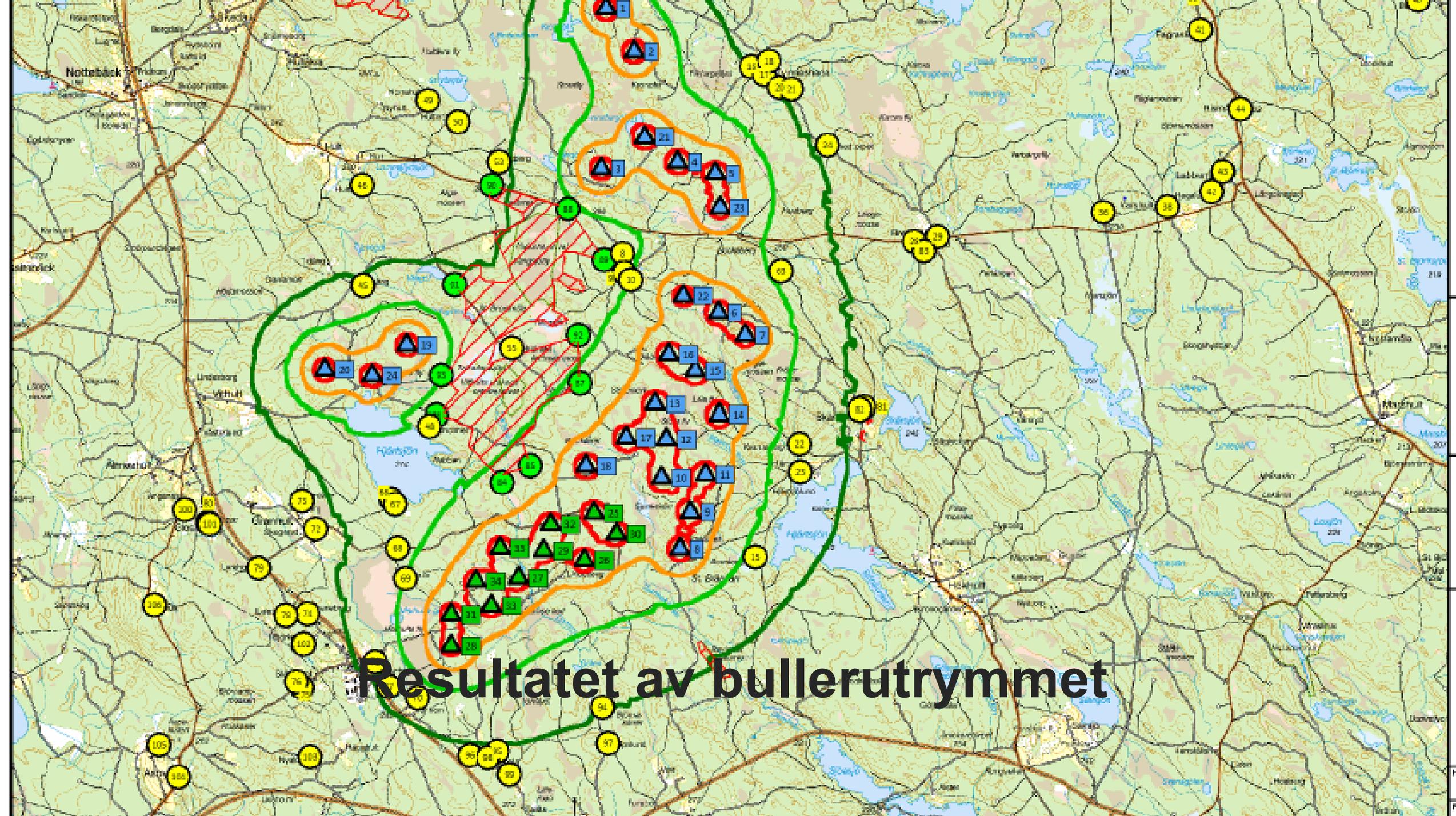

Producerad av Försvarsmaktens stödhet
geografisk information (Geo GE)
Bakgrundskarta:
Topografiska webbkartan (S/Lantmätarut)
Överlagrad information: Försvarsmakten
Kartprojektion: SWEREF99 TM
Skala: 1:750 000
Produkt ID: SE-1903504
© FÖRSVARSMAKTEN, GEO SE

Öppna riksintressen 3 kap 9§ 2:a stycket MB	Påverkansområden
Riksintresse på land	MSA-områden
Riksintresse i havet (sjöbvningsområde)	Område med särskilt behov av hinderfrihet
Öppna områden av betydelse 3 kap 9§ 1:a stycket MB	Påverkansområde civil flygplats
Område av betydelse på land	Påverkansområde våderradar
Lågflygningsområde med påverkansområde	Påverkansområde för buller eller annan risk
	Påverkansområde övrigt
	Stoppområde för vindkraftverk
	Stoppområde för höga objekt

Resultatet av bullerutrymmet

Granhults kyrka

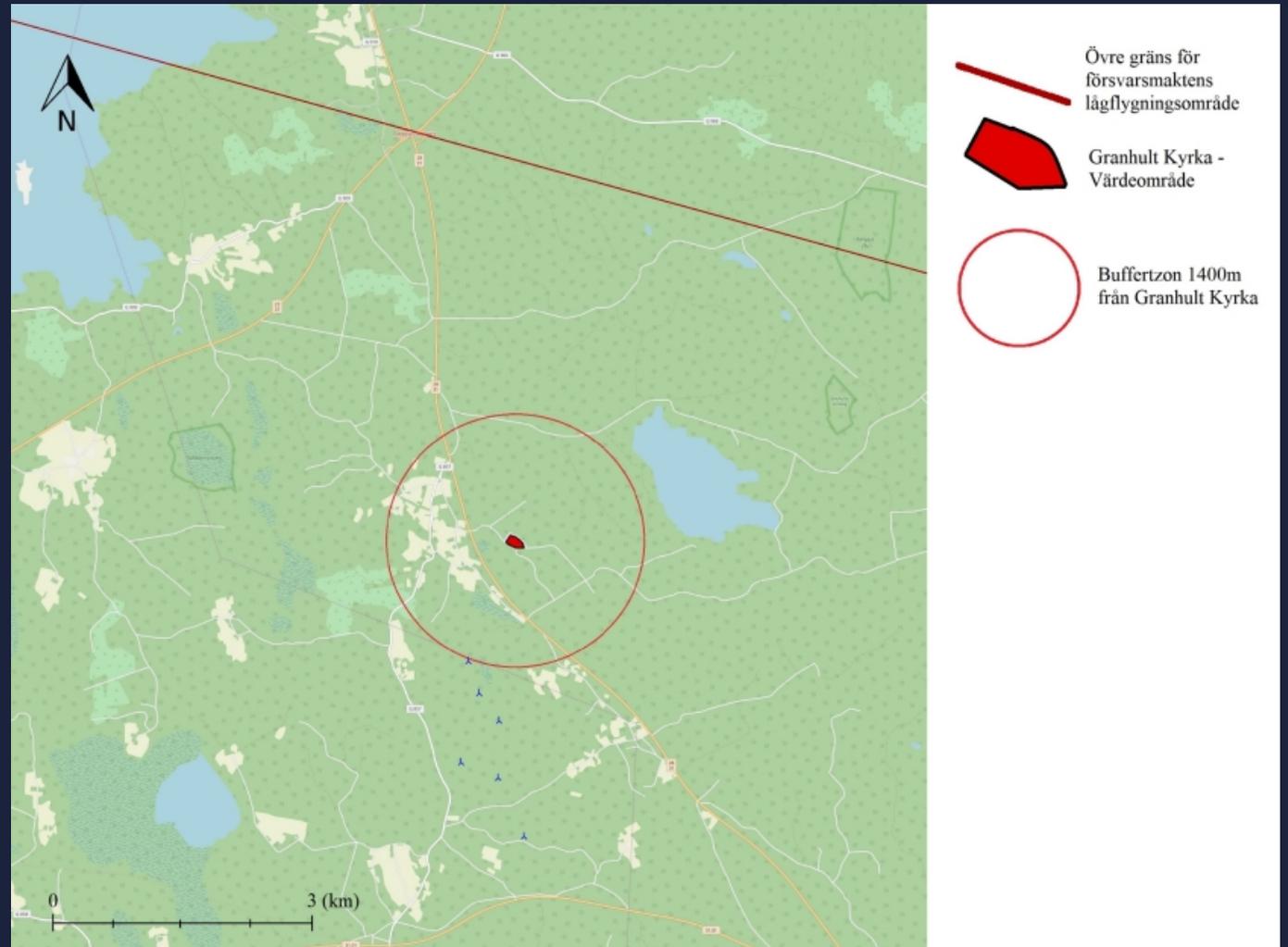
Parkens design med buffertzona för Granhults kyrka

Visuell påverkan

Vindbrukspark, Granhults kyrka med buffertzon och lågflygningsområde

Avslutande reflektioner

- Utgångspunkter för markanvändning – inget områdesskydd.
- 3 kap. MB – ej rättsligt bindande.
- 4 kap. MB – beslutat av Riksdagen.
- Diffusa begrepp som är svårtillämpade.
- Även områden utanför riksintresseområden kan åtnjuta skydd, jfr M 2288-19.

